

Agenda 21 i jej realizacja na terenie Polski

---

ekspert – Zbigniew Tynenski

Wsparcie udzielone przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię poprzez dofinansowanie ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego a także ze środków budżetu Rzeczypospolitej Polskiej w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych

Agenda 21

i jej realizacja na terenie Polski

Pojęcia, definicje

- **„Sustainable development” (ang.) – rozwój zrównoważony, trwały, podtrzymujący się.**
- **„Ekorozwój” – rozwój gospodarczy, odbywający się bez szkody dla środowiska i w poszanowaniu jego zasobów.**
- **„Rozwój zrównoważony” – rozwój społeczno – gospodarczy zharmonizowany ze środowiskiem.**

Definicja Rozwoju Zrównoważonego przyjęta przez Centrum Zrównoważonego Rozwoju :

„wszechstronny i harmonijny rozwój społeczno – gospodarczy nie naruszający środowiska naturalnego”.

Agenda 21 i jej realizacja na terenie Polski

Pojęcia, definicje

Uporządkowanie ładów:

- **ekonomiczny**
- **społeczny**
- **środowiskowy**
- **przestrzenny**
- **polityczno – instytucjonalny**

„Myśl globalnie – działaj lokalnie ”

Agenda 21 i jej realizacja na terenie Polski

---

od idei do Agendy 21 - Świat

- **Doświadczenia Europy Zachodniej po II wojnie światowej**
- **Działalność „ zielonych ”.**
- **Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro w 1992r.**
- **Agenda 21**
- **Konferencja Klimatyczna w 1997r. w Kioto.**
- **II Szczyt Ziemi – w 2002r. w Johanesburgu – udział biznesu w zrównoważonym rozwoju**
- **Berlin, Poznań, Kopenhaga**

Agenda 21 i jej realizacja na terenie Polski

---

od idei do Agendy 21 - Polska

- **Znaczenie ruchów społecznych w latach 70 – 80.**
- **Ekorozwój po 1989 roku.**
- **Wpływ ruchów międzynarodowych na rozwój zrównoważony w Polsce.**

Agenda 21 i jej realizacja na terenie Polski

Znaczenie Agendy 21

- **Globalny wymiar Agendy 21.**
- **Agenda 21 w Polsce**

Agenda 21

i jej realizacja na terenie Polski

Polska przed akcesją do UE

- **Konstytucja – 1997r**
- **I i II Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2000-2025 – 2000r.**
- **Prawo Ochrony Środowiska – 2001r.**
- **Ustawa o odpadach – 2001r.**
- **Zobowiązania przedakcesyjne - 2003-2004r.**

Art 5 Konstytucji RP

„ Rzeczpospolita Polska .....zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą Zrównoważonego Rozwoju ” – sytuuje ochronę środowiska wśród fundamentalnych wartości stanowiących podstawy ustroju państwa. Nie oznacza to jednak prymatu ochrony środowiska wobec innych zadań państwa.

Agenda 21

i jej realizacja na terenie Polski

- **Prawo Ochrony Środowiska**

- Definicja rozwoju zrównoważonego

„ ...rozwój społeczno – gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspakajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia jak i przyszłych pokoleń ”.

Agenda 21

i jej realizacja na terenie Polski

Prawo Ochrony Środowiska

- **Art. 4 – Zasada powszechności** - powszechność korzystania ze środowiska i konieczność uzyskania pozwolenia poza zwykłym korzystaniem.
- **Art. 5 – Zasada kompleksowości** – ochrona jednego lub kilku elementów przyrodniczych powinna być realizowana z uwzględnieniem pozostałych elementów.
- **Art. 6.ust. 1.- Zasada prewencji** – „ kto podejmuje działalność mogącą negatywnie oddziaływać na środowisko, jest obowiązany do zapobiegania temu oddziaływaniu.

Agenda 21

i jej realizacja na terenie Polski

○ Prawo Ochrony Środowiska

- **Art. 6.ust. 2.- Zasada przezorności i zapobiegania** – „kto podejmuje działalność, której negatywne oddziaływanie na środowisko nie jest jeszcze w pełni rozpoznane, jest obowiązany, kierując się przezornością, podjąć wszelkie możliwe środki zapobiegawcze.

Agenda 21

i jej realizacja na terenie Polski

- **Prawo Ochrony Środowiska**
- **Art. 7.ust.1 - Zasada – zanieczyszczający płaci – „ kto powoduje zanieczyszczenie środowiska ponosi koszty usunięcia skutków tego zanieczyszczenia”.**
- **Art. 7.ust. 2 – Zasada j.w. – „ kto może spowodować zanieczyszczenie środowiska, ponosi koszty zapobiegania temu zanieczyszczeniu”.**

Agenda 21

i jej realizacja na terenie Polski

○ Prawo Ochrony Środowiska

- **Art. 8 – Zasada zgodności polityk, strategii, planów lub programów** – „.....powinny uwzględniać, zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju”.
- **Art. 9,10 – Zasada dostępności do informacji i prawa do uczestniczenia w planowaniu lub decyzjach** – „ każdy ma prawo do informacji o środowisku i jego ochronie na warunkach określonych ustawą”.

Agenda 21

i jej realizacja na terenie Polski

○ Prawo Ochrony Środowiska

- **Art. 11. – Zasada nieważności decyzji wydanych z naruszeniem prawa chroniącego środowisko – „decyzja wydana z naruszeniem przepisów dotyczących ochrony środowiska jest nieważna”.**

Agenda 21 i jej realizacja na terenie Polski

Polska w UE

Implementacja prawa UE:

- **Strategia Lizbońska**
- **Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE**
- **Polityki horyzontalne**
- **Programy**
- **Dyrektywy**
- **Rozporządzenia KE**

Agenda 21 i jej realizacja na terenie Polski

Polska w UE - praktyka

- **Strategia Rozwoju Kraju**
- **Polityki**
- **Programy krajowe**
- **Programy współfinansowane z funduszy strukturalnych UE**

Problemy globalnego Zrównoważonego Rozwoju

- **Dominacja USA.**
- **Globalizm kapitalistyczny.**
- **Brak standardów i mierników Rozwoju Zrównoważonego.**
- **Brak możliwości regresu w stosunku do działań niezgodnych z zasadami.**
- **Brak informacji i edukacji w skali globalnej (Global Compact).**

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

- **Konferencja Narodów Zjednoczonych „ Środowisko i Rozwój ”** na posiedzeniu w Rio de Janeiro w dniach od 3 do 14 czerwca 1992 r.
- **Potwierdzając Deklarację Konferencji Narodów Zjednoczonych w Sprawie Środowiska Człowieka** przyjętą w Sztokholmie w dniu 16.VI.1972 r. oraz dążąc do jej rozszerzenia,
- **mając na celu** ustanowienie nowego i sprawiedliwego partnerstwa przez stworzenie nowych form współpracy między państwami, podstawowymi grupami społecznymi i narodami,
- **pracując w celu** osiągnięcia międzynarodowych porozumień, korzystnych dla wszystkich i chroniących integralność światowego systemu środowiska i rozwoju,
- **uznając** niepodzielną i powiązaną współzależnościami istotę Ziemi – naszego domu, **ogłasza że :**

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 1

Istoty ludzkie stanowią centrum zainteresowania w procesie trwałego i zrównoważonego rozwoju. Mają prawo do zdrowego oraz twórczego życia w harmonii z przyrodą.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 2

Państwa na podstawie Karty Narodów Zjednoczonych i prawa międzynarodowego mają suwerenne prawo do korzystania ze swoich zasobów naturalnych, stosownie do ich własnej polityki dotyczącej środowiska i rozwoju, oraz odpowiedzialne za zapewnienie, że działalność prowadzona zgodnie z ich prawem lub pod ich kontrolą nie spowoduje zniszczeń środowiska naturalnego innych państw lub obszarów, znajdujących się poza zasięgiem wewnętrznych uregulowań prawnych państw prowadzących daną działalność.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 3

Prawo do rozwoju musi być egzekwowane tak, aby sprawiedliwie uwzględniać rozwojowe i środowiskowe potrzeby obecnych i przyszłych pokoleń.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 4

Do osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju, konieczne jest, aby ochrona środowiska stanowiła nierozłączną część procesów rozwojowych i nie była rozpatrywana oddzielnie od nich.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 5

Wszystkie państwa i wszyscy ludzie powinni współpracować przy realizacji zasadniczego zadania, jakim jest wykorzenienie ubóstwa – co jest niezbędne do zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz do zmniejszenia różnic w poziomie życia większości ludzi na świecie – i dążyć do zaspokojenia ich potrzeb.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 6

**Międzynarodowe państwa i wszyscy ludzie
powinny uwzględniać interesy
wszystkich państw.**

**Ze względu
na wyjątkową sytuację państw
rozwijających się, szczególnie tych
najmniej rozwiniętych oraz najbardziej
podatnych na zagrożenia środowiska,
ich potrzebom będzie nadawane
pierwszeństwo**

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 7

Państwa powinny współpracować w duchu ogólnoświatowego partnerstwa w celu zachowania i ochrony ekosystemu Ziemi oraz przywracania jego zdrowia i integralności. Ze względu na różny udział w niszczeniu środowiska naturalnego na Ziemi, państwa ponoszą za jego stan wspólną, ale

zróżnicowaną odpowiedzialność.

Państwa rozwinięte potwierdzają swoją odpowiedzialność, którą ponoszą w międzynarodowym dążeniu do osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju ze względu na wagę, jaką ich społeczeństwa przykładają do stanu środowiska oraz ze względu na możliwości technologiczne i środki finansowe, którymi dysponują.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 8

Aby osiągnąć trwałą i zrównoważony rozwój oraz poprawę jakości życia wszystkich ludzi, państwa powinny ograniczyć bądź wyeliminować modele produkcji lub konsumpcji zakłócające ten rozwój oraz promować odpowiednią politykę demograficzną.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 9

**Państwa powinny współpracować
W celu zwiększenia swoich wewnętrznych
możliwości budowania podstaw trwałego
i zrównoważonego rozwoju, pogłębiając
naukową wiedzę w tym zakresie przez
wymianę naukową i techniczną oraz przez
usprawnienie procesów rozwoju,
przystosowania, rozprzestrzeniania
i transferu technologii, włączając w to nowe
technologie i innowacje.**

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 10

Zagadnienia środowiskowe są na każdym poziomie najlepiej rozwiązywane przy udziale wszystkich zainteresowanych obywateli. Na poziomie państwa każdy obywatel powinien mieć zapewniony odpowiedni dostęp do informacji dotyczącej środowiska, która jest w posiadaniu władzy publicznej. Dotyczy to informacji o niebezpiecznych substancjach i o niebezpiecznej działalności w rejonie zamieszkiwania społeczności, jak również możliwości uczestniczenia społeczeństwa w procesie podejmowania decyzji. Państwa powinny to ułatwić, jak również zwiększyć świadomość społeczeństwa przez stworzenie szerokiego dostępu do informacji. Powinien zostać zapewniony efektywny i rzeczywisty dostęp do prawnych i administracyjnych środków w tym zakresie, włączając w to środki kompensujące i zaradcze.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 11

Państwa powinny wprowadzać skuteczne prawa środowiskowe. Standardy środowiskowe, cele i priorytety w zarządzaniu powinny odzwierciedlać środowiskowe i rozwojowe potrzeby, w celu zaspokojenia których mają być stosowane. Standardy przyjęte w niektórych państwach mogą być nieodpowiednie do stosowania w innych państwach, zwłaszcza rozwijających się, powodując ekonomicznie i społecznie nieuzasadnione koszty.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 12

Państwa powinny współpracować w celu promowania wspierającego otwartego międzynarodowego systemu ekonomicznego – co mogłoby prowadzić do wzrostu gospodarczego i osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju we wszystkich państwach – a także w celu lepszego rozwiązywania problemów degradacji środowiska. Polityka handlowa uwzględniająca cele środowiskowe nie powinna stanowić środków samowolnej i bezprawnej dyskryminacji bądź ukrytych ograniczeń w międzynarodowym handlu. Należy unikać jednostronnych działań, zajmujących się wyzwaniami środowiskowymi, jeżeli są one poza zasięgiem działania systemu prawnego państwa importującego. Środowiskowe działania zajmujące się transgranicznymi i globalnymi problemami środowiska powinny, w takim stopniu, jak to możliwe, opierać się na międzynarodowym porozumieniu.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 13

Państwa powinny rozszerzyć swoje wewnętrzne przepisy prawne, uwzględniając odpowiedzialność za zanieczyszczenie środowiska i wypłatę odszkodowania dla ofiar tego zanieczyszczenia bądź innego rodzaju zniszczenia środowiska. Państwa powinny także prowadzić w szybszy i bardziej zdeterminowany sposób współpracę w celu wypracowania międzynarodowego prawa przewidującego odpowiedzialność i odszkodowania za niekorzystne efekty zniszczeń środowiska, spowodowane działalnością w obrębie ich systemu prawnego, bądź obowiązek usuwania szkód na obszarach nie objętych ich jurysdykcją.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 14

Państwa powinny efektywnie współdziałać w przeciwiwianiu się i zapobieganiu transferowi do innych państw skutków działalności bądź substancji powodujących zniszczenie środowiska lub szkodliwych dla ludzkiego zdrowia.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 15

Wszystkie państwa powinny szeroko stosować działania zapobiegawcze dotyczące ochrony środowiska, mając na uwadze ich własne możliwości w tym zakresie. Tam, gdzie występuje zagrożenie poważnymi lub nieodwracalnymi zmianami w środowisku, brak co do tego całkowitej, naukowej pewności nie może być powodem opóźnienia efektywnych działań, których realizacja zapobiegłaby degradacji środowiska.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 16

Państwa muszą dołożyć wszelkich starań, aby promować internalizację kosztów naprawy środowiska oraz użycie instrumentów ekonomicznych, zgodnie z zasadą : zanieczyszczający ponosi wszelkie koszty zanieczyszczeń, mając na uwadze interes publiczny oraz unikanie zakłócenia międzynarodowego handlu i procesu inwestowania.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 17

Ocena oddziaływania na środowisko, jako wewnętrzny instrument kontroli, musi być wykonywana dla tych zamierzonych działań, co do których można się spodziewać, że będą miały znacząco niekorzystny wpływ na środowisko i których realizacja wymaga decyzji przez kompetentne organy władzy.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 18

Państwa powinny natychmiast powiadomić inne państwa o jakiegokolwiek katastrofie lub innych zdarzeniach wymagających natychmiastowego działania, co do których można się spodziewać, że mogą spowodować nagłe i szkodliwe zmiany w środowisku tych właśnie państw. Międzynarodowa wspólnota powinna skierować wszelkie wysiłki, aby pomóc państwom dotkniętym nieszczęściem.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 19

Państwa powinny zapewnić wczesne powiadomienie potencjalnie zagrożonych państw i odpowiednią aktualną informację na temat wydarzeń, które mogą mieć w znaczący sposób niekorzystne transgraniczne oddziaływanie. Powinny także konsultować się z tymi państwami we wczesnej fazie zagrożenia i w dobrej wierze.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 20

Kobiety odgrywają żywotną rolę w zarządzaniu środowiskiem i w jego rozwoju. Stąd też ich pełny udział w działaniach w tym zakresie jest ważnym aspektem osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 21

**Twórczość, ideały odwaga młodych
świata powinna zostać
zmobilizowana do rozwijania
Światowego partnerstwa,
co pomoże osiągnąć trwałą
i zrównoważony rozwój oraz
zapewnić lepszą przyszłość
dla wszystkich.**

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 22

Ludność tubylcza i ich wspólnoty, a także inne wspólnoty lokalne odgrywają znaczącą rolę w zarządzaniu środowiskiem i w jego rozwoju, ze względu na swoje doświadczenie i tradycję. Państwa powinny uznać i właściwie wspierać tożsamość, kulturę i zainteresowania wspólnot oraz umożliwić im efektywny udział w osiąganiu trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 23

Środowisko i zasoby naturalne należące do ludzi uciskanych, znajdujących się pod jakąkolwiek dominacją bądź okupacją, powinny być chronione.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 24

Działania wojenne są nieodłącznie związane z niszczeniem warunków trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Dlatego też państwa powinny respektować międzynarodowe prawo, które zapewnia ochronę środowiska w czasie zbrojnego konfliktu, oraz powinny współpracować przy jego dalszym rozwoju tam, gdzie to jest konieczne.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 25

Pokój, rozwój i ochrona środowiska są współzależne i niepodzielne.

ZASADA 26

Państwa powinny rozwiązać wszystkie swoje spory w sposób pokojowy i za pomocą środków zgodnych z Kartą Narodów Zjednoczonych.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

ZASADA 27

Państwa i społeczeństwa powinny współpracować w dobrej wierze, w duchu partnerstwa przy wypełnianiu zasad zawartych w tej Deklaracji w zmięrać do dalszego rozszerzania prawa międzynarodowego w zakresie osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

Globalne problemy wdrażania

- **Globalny kapitalizm**
- **Bark globalnych narzędzi informacji i edukacji**
- **Brak standardów i mierników rozwoju zrównoważonego**
- **Sprzeczność interesów państw**

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

Problemy wdrażania w UE

- **Niespójność interesów państw**
- **Nieczytelna Strategia Lizbońska**
- **Nadmierna biurokracja**
- **Brak akceptacji społeczeństw**

Agenda 21

zasady zrównoważonego rozwoju

Problemy wdrażania w Polsce

- **Upolitycznienie gospodarki**
- **Korupcja**
- **Niedojrzałe obywatelsko społeczeństwo**